

Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blaquerna son fill

Visat núm. 6
(octubre 2008)

per Xavier Bonillo Hoyos

Com que no es disposen de dades històriques sobre la peripècia vital de Llull entre els anys 1276 i 1287 aproximadament i com que el mallorquí no va a començar a signar i a datar les seves obres fins al 1290, resulta força complicat conèixer amb precisió l'any en què va escriure les seves obres anteriors a aquest moment. Aquest és el cas del *Blaquerna* (1276-1283), la primera novel·la de Ramon Llull i, probablement, de la literatura catalana; en la qual d'una manera exemplar es demostra el conflicte entre la voluntat individual i les circumstàncies de la vida que impossibiliten acomplir aquests desitjos. En aquest context, Llull descriu el procés d'aprenentatge del jove Blaquerna fins que arriba a papa, tot reflectint la societat i els costums de l'època amb ressons dels romans cavallerescos mistificats (al voltant de la recerca del Graal i protagonitzats per herois com Artús, Lancelot, Perceval o Galaat), que s'havien iniciat a principi del segle XIII amb la prosificació de la narrativa cavalleresca del segle XII, sota el preceptes de la cavalleria al servei de Déu i de la religió que havien sorgit dels cenacles cistercencs a partir de les teories de Bernat de Claravall.

Evast i Aloma són una parella benestant que, des del dia del seu casament, renuncien als delits d'aquest món. Tots dos es volen retirar a fer vida religiosa i llegar els seus béns al seu fill Blaquerna, que al mateix temps els fa saber el seu desig de retirar-se a la vida ermitana. Llull narra la vocació de Blaquerna i la de Natana (una jove que pretenia casar-se amb ell, però que en conèixer-lo també pren la decisió de dedicar la seva vida a Déu) i altres temes relacionats amb la fe i amb la teologia, assaonant el text amb aventures simbòliques i exemples que mantenen la tensió de l'acció. Natana arriba a abadessa i Blaquerna, tot intentant de trobar un lloc per retirar-se, arriba a bisbe i a papa. Al cim de la societat cristiana medieval, Blaquerna, que havia deixat la llar familiar per tal d'abraçar la vida ermitana i aconseguir la unió mística amb Déu, abandona el papat i pot optar a la fi pel seu ideal de vida ermitana. Blaquerna i els seus pares, Natana, el Joglar de Valor i la resta de personatges de la novel·la esdevenen veritables arquetipus socials. Miralls a partir dels quals s'hauria d'estructurar la utòpica societat cristiana cercada per Llull. La novel·la es divideix pròpiament en set llibres: «De matrimoni», «De religió», «De prelatió», «D'apostolical testament», «De vida ermitana», el *Llibre d'amic e amat* i l'*Art de contemplació*, en els quals mitjançant el diàleg i la inserció d'anècdotes exemplars a través dels protagonistes de l'acció, els elements narratius i didàctics de la novel·la es connecten i es cohesionen, segons els objectius confessionals i estètics cercats per Llull.

Després que Blaquerna hagués renunciat al papat i hagués pogut consagrar definitivament la seva vida a la contemplació, un altre ermità li prega que escrigui una guia per la contemplació divina i per la superació de les temptacions. Blaquerna decideix escriure aquest llibre, el qual titula *Llibre d'amic e amat*, i que, a la manera dels místics musulmans, havia de multiplicar el fervor, la devoció i l'estimació de Déu dels seus companys ermitans. El llibre es presenta dividit en 365 versets breus, la finalitat dels quals és oferir un motiu diari per a la reflexió i per a la contemplació de Déu, mitjançant la meditació i la interpretació de tots els possibles significats dels versets. Els continguts es desenvolupen i s'estructuren en funció d'un diàleg al·legòric entre l'amic (símbol de l'home) i l'amat (símbol de Déu), partint de la metàfora present al bíblic *Càntic dels càntics* i centrat en el tema de l'amor de l'amic envers l'amat, en un context idíl·lic, ple de referències naturals, en el qual l'home intenta integrar-se harmònicament mitjançant la unió mística amb el seu Creador i que, com tota la resta de l'obra mística del mallorquí (que té els seus clars antecedents en diversos passatges del *Llibre de contemplació* i arriba a les seves fites més altes amb l'*Arbre de filosofia d'amor* (1298) i amb aquest mateix *Llibre d'amic e amat*), parteix del coneixement de l'obra divina i de Déu per acabar en l'amor incondicional i absolut en Ell. Des d'aquesta perspectiva la vida és concebuda, seguint la tradició medieval, com un camí dur, aspre, ingrati i llarg, que tots els que estimen Déu han de recórrer amb un pesat fardell. Aquest recorregut es pot alleugerir una mica, si l'home pot allunyar de la seva ànima els pensaments mundans i aconseguir que l'amat sigui el seu company de viatge.

El *Llibre d'amic e amat* és una de les composicions lul·lianes més editades i traduïdes, i una de les que s'han conservat més testimonis medievals del text, amb tota la novel·la o independents, ja que l'obra va circular de manera autònoma. A diferència del *Llibre de les bèsties*, que només ha estat editat separat de la resta del *Llibre de meravelles* modernament i del qual no hi ha tradició manuscrita pròpia.

